

Beelden centraal in 'Italiaanse' tuin

Een tuin waarin zowel hedendaagse als antieke kunst tot zijn recht komt, dat was de wens van Jan en Sissy Valkenburg van Galerie des Beaux Arts in Heeze. Tuin- en landschapsarchitect Jaap Poortvliet van Bureau Poortvliet & Partners ging aan de slag met die bijzondere maar complexe opdracht.

Tekst Jacqueline van Wetten / Beeld Rens Kromhout

Toen ik hier kwam was deze plek een bak soepgroente, om het zomaar eens uit te drukken. Het was niet meer dan een parkeerterrein met achterstallig onderhoud. De bomen toonden een slechte habitus, stonden scheef of waren dood. Veel van de soorten waren verkeerd gekozen. Een aantal monumentale bomen zijn in het tuinplan ingepast. Om er dus een beeldentuin van te maken, heb ik forse ingrepen moeten doen." Aan het woord is Jaap Poortvliet. De tuin- en landschapsarchitect uit Beekbergen, die al wel eens eerder een opdracht voor een galerie had uitgevoerd, vond het omvormen van een perceel van 3.000 m² tot een beeldentuin een bijzondere opdracht. Een die hij met plezier aannam. „In de tuinen die ik ontwerp, werk ik wel vaker samen met kunstenaars. Zo heb ik voor de Floriade in 2002 nog een daktuin gerealiseerd waarin kunstenaars Pauline Janssen bijzondere 'bodenvondsten' toonde."

Kunst in de tuin is voor Poortvliet dus niet ongewoon. Een beeldentuin voor een galerie echter, moet aan speciale eisen voldoen wat de opdracht complex maakt. Zo is het niet de bedoeling dat de beelden concurreren met de beplanting. De beelden staan centraal. Poortvliet besteedde in het bijzonder aandacht aan de toegankelijkheid voor mindervaliden, de veiligheid en de verlichting. Ook bedacht hij een routing die de galeriebezoeker verleidt een aangename wandeling langs de kunstwerken te maken.

Assenstelsel

De Italiaanse tuinarchitectuur was bij het ontwerpen van de beeldentuin Poortvliets belangrijkste inspiratiebron. Het meest in het oog springende kenmerk hiervan is de centrale zichtas. Deze loopt vanaf het naambord bij de entree van de galerie, door de hal, via het terras en drie op één lijn liggende spiegelvijvers tot aan een opvallend kunstwerk achter in de tuin. Poortvliet: „Het lijkt een symmetrische tuin, maar dat is het niet.

Het gebouw ligt niet precies in het midden van het perceel, de tuin is daardoor links breder dan rechts. Maar dat stoort niet. Links naast de centrale as ligt een open gazon, eigenlijk een tweede as, dat doorzicht geeft naar een bijzondere poort. Het gazon versterkt de centrale as en creëert ruimte."

Dwars op de centrale as is aan de rechterzijde een vierde vijver aangelegd. „Deze vijver heeft een rand van cortenstaal voor het contrast met het rvs van de centraal liggende vijvers", legt de tuinarchitect uit. „Bovendien vormt de kleur van het cortenstaal een mooie combinatie met de oude fontein die bij deze vijver geplaatst is."

Het tuingedeelte met de dwarsvijver wordt omzoomd door hagen. „Het uitgangspunt is de 'scala scoperta': de kamer zonder plafond. Dat idee heb ik gerealiseerd door tuinkamers met elk een eigen sfeer te maken." De bezoeker loopt van een ruimte met strakke hagen van *Taxus baccata* via een groene poort naar een ruimte met ronde, bolle taxusvormen. „Dat is dan meer een dwaaltuin waar je rond de beplanting van het ene beeld naar het andere beeld kuiert." Ook is er een tuinkamer waar buxusblokken in grafische vormen gecombineerd worden met opgaande *Amelanchier lamarckii*. „Die boompjes moeten nog wat verder worden opgesnoeid zodat een transparant bladerdak ontstaat dat voor licht- en schaduweffecten zorgt."

Aan de groene poorten van *Fagus sylvatica*, die de ene tuinkamer met de andere verbinden, heeft Poortvliet extra aandacht besteed. Hij wijst op de hoogte en breedte van een poort die uitspringt in vergelijking bij de rest van de groene muur. „Dat heb je ook in oude landhuizen en paleizen. Het benadrukt de overgang, je bent nog niet uit de ene ruimte, maar ook nog niet in de andere. De spanning van de opeenvolgende kamers en sferen neemt daardoor toe."

Niveaoverschillen

De beplanting bestaat voornamelijk uit *Taxus*, *Fagus* en *Buxus*. De variatie zit in de verschillende ►

De drie vijvers vormen de centrale zichtas in de tuin. Deze komt uit bij een kunstwerk. De vijvers hebben een rand van rvs. De linkerrand is breder dan de rechter. Rondom is een pad gemaakt van Ardenner steenslag dat aansluit op de grijszwarte tegels van het terras. Het vijverdeel dat onder het terras doorloopt, heeft een overloop in de vorm van acht rvs-pijpen. Het water is zichtbaar door de glazen platen met bladmotief. Alle vijvers staan ondergronds met elkaar in verbinding.

De opdrachtgever wilde een berceau. Poortvliet ontwierp deze zelf van rvs met een speelse slinger van blaadjes.

niveaus. Zo combineert de tuinarchitect hoge en lage haagbeuk met elkaar om nissen te vormen voor beelden. „Een kunstwerk krijgt zo een eigen plek en het maakt het speels. Wel is het wat extra werk. Hovenier Arie Snoeijen, die de tuin in 2003 - 2004 heeft aangelegd en nu het onderhoud verricht, heeft heel wat om handen.”

Ook is er variatie in bladkleur (de kleur van bloemen zou te veel concurreren met de beelden, vindt Poortvliet). In de herfst en winter geven de groene taxusblokken die voor het bruine blad van beuk staan een mooi contrast. Rondom de tuin zijn moeraseiken geplant waarvan het blad in de herfst dieprood kleurt. Piramidaal geknipte *Pyrus calleryana* 'Chanticleer' met zijn fraaie herfstkleur is gebruikt als accentboom op de centrale zichtas. „De beplanting is vrij sober”, zegt de tuinarchitect, „en dat geldt ook voor de gebruikte harde materialen. Dat maakt de tuin juist sterk. Vaak wil de opdrachtgever te veel, terwijl het juist gaat om de ruimte. Tuinarchitectuur is ruimtekunst.”

Wanneer het materiaal of de constructie die de tuinarchitect wil gebruiken niet bestaat of niet voorhanden is, ontwerpt hij zelf de constructies. Zoals de berceau van rvs die aan de linkerzijde van de tuin loopt. Bijzonder is de speelse lijn met blaadjes in het ontwerp.

Het blaadjesmotief komt ook terug in de door Poortvliet ontworpen glazen platen die voor het terras zijn gebruikt en in de door kunstenaar Theo Coenen gemaakte poort. „Details, daar valt of staat iets mee”, zegt de tuinarchitect. „Ik doe nooit zomaar iets, er zit altijd een logisch verhaal of idee achter.” ■

Kunst in deze tuin is te vinden op: www.tuinenlandschap.nl

De dwaaltuin met taxuswolken waar je van het ene naar het andere kunstwerk kuiert.

In de tuinkamers kan een kunstwerk worden geplaatst of meerdere kleinere objecten. Het aantal verlichtingspunten is hierbij een belangrijk.

Bureau Poortvliet & Partners

Jaap Poortvliet startte vijftien jaar geleden als zelfstandig tuin- en landschapsarchitect. Vanaf 2003 werd Mariejanne Vorenholt zijn bureaupartner. Samen vormen ze Bureau Poortvliet & Partners. Ze leggen zich toe op het ontwerpen van particuliere tuinen, kantoorruimten, landgoederen en kleine stedenbouwkundige projecten. Bij het maken van een ontwerp spelen uitgangspunten als de relatie tussen tuin en omgeving, de aansluiting tussen tuin en bebouwing en aandacht voor het detail een belangrijke rol. Inspiratiebronnen zijn studiereizen, beeldende kunst, interieur en architectuur. Bureau Poortvliet & Partners is gevestigd in Beekbergen.

Dwars op de centrale zichtas ligt een vijver met cortenstalen rand. Dit materiaal komt ook terug in het naambord van de galerie en in een opvallende poort aan de linkerzijde van het gebouw. Ook zijn de paden van Ardenner steenslag opgesloten in cortenstalen banden.

Zicht over de vijvers naar het huis in jarenvijftigstijl. De voorkant van de villa is eind 1800 gebouwd. Voor- en achtertuin zijn beide op de verschillende bouwstijlen van het huis aangepast.

Door verbredingen in de hagen aan te brengen ontstaan nissen. Elk kunstwerk krijgt daardoor een eigen plek.

